

УДК 658.310

JEL Index: A2

А. Сурай

A. Surai

**МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ГАЛУЗЕВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»
КРИЗЬ ПРИЗМУ АКТУАЛЬНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

**METHODS AND MEANS TO ENHANCE THE EFFECTIVENESS OF "BRANCH
MANAGEMENT" TEACHING IN THE LIGHT OF URGENT RESEARCH STUDIES**

Ключовою, базовою детермінантою господарювання в сучасних умовах виступає його ефективність, а це, в свою чергу, вимагає реформування теоретико-методологічних засад щодо трансформації галузей народного господарства. Ефективне вирішення цих нагальних завдань являє собою сутність процесу управління галуззю, яка покладена в основу кола дисциплін з підготовки сучасних менеджерів, у тому числі – «Галузевий менеджмент».

Запропоновано підходи до викладання дисципліни «Галузевий менеджмент», які дозволять менеджерам набутти компетенцій із забезпечення підприємств галузей конкурентними перевагами, забезпечення засобами комплексної організації та управління виробничими процесами. Тільки за умови отримання сучасної, якісної освіти майбутні управлінці спроможні вивести вітчизняні підприємства ключових галузей економіки на високий рівень ефективності завдячуючи орієнтації на ринкові цінності глобальної економіки.

***Ключові слова:** галузевий менеджмент, організація, галузь, виробничий процес, технології навчання, навички управління.*

Актуальність проблеми. Як засвідчує практика європейських країн, тільки наукова база університетської освіти має весь спектр освітнього інструментарію для підготовки топ-менеджерів організацій у сучасному економічному просторі. Фактично, управління підприємствами в умовах бурхливої трансформації суспільства України, виникнення різноманіття організаційних структур, галузевих особливостей, що діють у новому середовищі, здійснюють переважно непрофесійні керівники та сотні тисяч фізичних осіб-підприємців. Постає завдання створити умови для цієї категорії населення з отримання професійної управлінської підготовки.

Доводиться резюмувати необхідність системної інтеграції ринкового середовища, науки і освіти, що, в свою чергу, потребує модернізації методів навчання.

Тому вітчизняні кафедри менеджменту освоюють завдання підготовки професійних керівників у рамках магістерських програм. У світлі сказаного вище про роль дисципліни «Галузевий менеджмент» у системі освіти менеджерів-професіоналів, розробка методики викладання цієї дисципліни є особлива актуальною.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. До фундаментальних досліджень теорії і практики галузевого менеджменту віднесено праці з: наукового управління – Ф. Тейлор [27], Л. Гілбрет [23], Г. Гантт [22], Х. Мюнстерберг [26]; власне теорії організації – Г. Файоль [19], який розглядав управління як процес, що має місце в усіх без винятку організаціях незалежно від їх характеру та розміру, виділив п'ять основних функцій та 14 принципів управління, Л. Урвік [28]; бюрократичної теорії – М. Вебер [4]. Дослідження Лайкерта [25] (за фактами ефективно організації) привело його до висновку, що ефективна організація виробництва значно відрізняється від неефективної рядом структурних вимірів.

Універсальна теорія формування організацій Гласієр [24] виділяє співвідношення щонайменше чотирьох підсистем у кожній організації: виконавчої, апеляційної, представницької і законодавчої.

Виділяють два історично сформовані підходи до формування організаційних структур під впливом зовнішніх факторів. Перший – теорія організаційного потенціалу І. Ансоффа [1]. В теорії інститутів та інституційних змін Д. Норт [13] показав, що організаційні фактори відіграють більш важливу роль, ніж технічні, оскільки ведуть до зміни інститутів.

Сучасні автори – такі як М. Бутко [3], Я. Болюбаш [2], Л. Дідковська [5], С. Лапіцька [8], А. Шегда [17], О. Моргулець [11], М. Мескон [9], Г. Осовська [15], Т. Школа [18], М. Ніколайчук [14] та інші – доповнюють і розкривають проблематику галузевого менеджменту стосовно економічних процесів України.

Невирішені проблеми. Трансформаційна економіка накладає певні особливості на організацію управління господарськими структурами галузей в Україні і не може бути здійснена простим перене-

сенням методів ринкового регулювання. Постає нагальна проблема впровадження механізму оновлення методів господарювання та організаційних структур управління, що забезпечать максимально можливу ефективність на всіх стадіях життєвого циклу виготовлення продукції та послуг у ключових галузях економіки.

Необхідно резюмувати наявність об'єктивної потреби в оновленні освітнього процесу, у розширенні змісту формулювання і уточненні принципів і підходів, тобто у впровадженні інноваційних підходів до викладання навчальної дисципліни. Вирішити ці перспективні завдання покликане професійне викладання дисципліни «Галузевий менеджмент».

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення ключових аспектів викладання дисципліни «Галузевий менеджмент» у контексті актуалізації використання сучасних наукових результатів; підвищення якості економічної освіти за рахунок наукової складової з метою активізації мислення студентів та підготовки їх до дослідницької діяльності.

Викладення основного матеріалу дослідження. Наразі, набуття майбутніми керівниками теоретичних знань у сфері менеджменту та практичних навичок використання своїх знань для вирішення практичних завдань, спрямованих на забезпечення раціонального ведення господарства на рівні фірми, підприємства, організації в сучасних умовах, є основною метою викладання дисципліни «Галузевий менеджмент».

Інструментарій менеджера – різноманітний, але ключові аспекти теорії і практики викладання дисципліни «Галузевий менеджмент» становлять ті засоби, що покликані забезпечити функціонування галузей економіки конкретними характеристиками, які продиктовані вимогами мінливого соціально-економічного середовища.

Враховуючи стрімкі темпи модернізації всіх сегментів суспільного буття, наріжною стратегією галузевих об'єктів та їх складових є забезпечення принципів науковості, гнучкості функціонування, адаптогенності, яка неможлива без впровадження інтеграційної та інноваційної детермінанти.

Методика роботи студента в межах дисципліни «Галузевий менеджмент» повинна бути наближена до стилю роботи професіонала-керівника підприємства, установи (вищої, середньої, нижчої ланок управління) у різних галузях економіки. У реальних умовах фахівець не має самостійності і безконтрольності: він повинен виконувати певний план по суті і у зазначений термін, працювати в колективі під контролем своїх керівників. Необхідно, щоб виші не тільки закладали міцний фундамент знань, а й пов'язували їх з практичним використанням, привчали студента до майбутньої роботи, активної творчої діяльності [2].

Студенти, що вивчають зазначену дисципліну, повинні отримати багатогранні знання з галузевого менеджменту, включаючи актуальні наукові дослідження, а також навички їх застосування в ринковій економіці, враховуючи реалії сьогодення. Тому основною метою викладання дисципліни «Галузевий менеджмент» є озброєння студента знаннями, навичками і вміннями в сфері управління підприємством – основи ефективного функціонування економіки загалом та галузевої і регіональної специфіки.

Спираючись на досвід талановитого педагога К. Д. Ушинського, погодимось з його висловом: «Голова, наповнена уривчастими незв'язними знаннями, схожа на комору, в якій все безладно і де сам господар нічого не відшукає». Помилково рахуватися тільки зі своїм рівнем знань, як це роблять іноді недосвідчені викладачі, викладаючи нові положення, невідомі терміни, незрозумілі схеми, ніяк не пов'язані з наявними у студентів знаннями, що не знаходять «фундаменту» у їхній пам'яті. Треба знати свою аудиторію і окремих студентів. Це дозволить більш точно підбирати матеріал, виявляти помилки учнів і свої як викладача і настільки ж своєчасно виправляти їх.

Слід зазначити, що індивідуальний підхід до студентів дозволить сильніше навантажувати найбільш здібних, знайти способи підтягування слабких і цим підвищити успіх занять в цілому.

Талановитий вчений Я. Болубаш [2] відводить роль ключової детермінанти навчального процесу лекціям – передача навчальної та наукової інформації педагогом з певним суб'єктивним контекстом з приводу того чи іншого питання, його власних переконань постулатів тієї «школи», з концептуальними засадами якої він згідний. В більшості випадків лекційні години займають 50 % часу навчання.

Лекції відіграють в цілому координуючу роль відносно інших видів навчального процесу (практичних, семінарських занять). Виділимо такі завдання, що необхідно досягти в процесі лекційних занять з дисципліни «Галузевий менеджмент»:

- 1) розкрити найважливіший матеріал програми дисципліни, що висвітлює основи науки та її застосування до практики;
- 2) розглянути історію і методологію науки, останніх досягнень в окресленій галузі знань;
- 3) окреслити проблематику, висвітлити спірні питання;
- 4) довести студентам необхідність самостійної роботи над підручником і науковою літературою;

5) прищепити інтерес до практичних та семінарських занять з дисципліни;

6) порекомендувати студентам користування підручниками, статтями, науковими дослідженнями, зарубіжними виданнями, обов'язково вказавши зміни та доповнення до них.

Основним завданням кожного з лекційних занять є демонстрація сутності теми, ґрунтовний аналіз її основних положень. Лекційний матеріал повинен в певній науковій та логічній послідовності охоплювати основні віхи, принципи, завдання і проблемні питання усієї дисципліни.

Існує пряма залежність між глибиною знань лектора, його захоплення предметом і глибиною та доступністю викладання сутності лекції, демонстрацією динаміки наукової думки до піднятої теми та проблематики, напрямів розвитку предмета лекції.

Виклад матеріалу повинен бути критичним оглядом наукових напрацювань, з викладенням певної особистої думки, яка може не збігатися з аргументованою думкою студента. Для цього необхідна робота з науковою літературою та масивом статистичної інформації стосовно управління економікою галузі, бажано – на конкретних прикладах.

Викладач, націлений на самостійну роботу студента, намагається розпочати з демонстрації усього обсягу тематики та розбити її на підтеми. Перша лекція обов'язково є вступною, в її межах висвітлюється мета дисципліни, яка викладатиметься, її місце в системі наукових знань та міждисциплінарні зв'язки.

З тією ж метою корисно в ході лекції зазначити початок кожного розділу, суть і завдання його, а закінчивши виклад, підводити підсумок з цього розділу, щоб пов'язати його з наступним.

Досвід викладання зафіксований у шести стародавніх «правилах навчання». Ці правила, створені емпіричним шляхом, могли стати науково обґрунтованими порівняно недавно. Ось вони:

1. Від відомого до невідомого.

Л. Г. Дідковська [5] як центральний блок розглядає саме менеджера як ключову фігуру менеджменту організацій. На нашу думку, головна увага повинна бути звернена на основні положення дисципліни, а саме: «Організація як об'єкт управління», «Системні складові галузевого менеджменту», «Менеджер як професійний керівник організації галузі».

У межах блоку «Організація як об'єкт управління» необхідно:

- розкрити сутність сучасного поняття «організація» та його характеристику;
- розглянути організаційні форми підприємств згідно з законодавством України;
- детально охарактеризувати структуру управління організаціями та процес і методи управління організацією.

Блок «Системні складові галузевого менеджменту» є центральним і найбільш об'ємним за змістом, у ньому:

- розкривається поняття галузевого та міжгалузевого управління;
- розглядається концепція системи менеджменту сучасного підприємства ключових галузей економіки як багатофункціонального управління підприємством у сучасних умовах;
- висвітлюється сутність класичних для менеджменту понять «результативність» і «ефективність» з урахуванням галузевих особливостей.

Логічним завершенням дисципліни є блок «Менеджер як професійний керівник організації галузі», який:

- вміщує матеріал про вимоги до професійної компетентності ключової фігури будь-якої організаційної одиниці – менеджера;
- пропонує його загальну модель як ефективного й результативного керівника сучасних організацій з урахуванням галузевих особливостей.

Графічно інтерпретована дисципліна «Галузевий менеджмент» необхідна студентам для комплексного сприйняття всього обсягу матеріалу, який слід осягнути, та допоможе їм у самостійній роботі (рис. 1).

2. Від близького до далекого.

Так, у межах дисципліни «Галузевий менеджмент» доречно почати ознайомлення студентів з основами та системними складовими галузевого менеджменту (в т.ч. оглянути історичний аспект розвитку вчень про менеджмент). Саме спираючись на знання з підприємства та підприємництва в умовах відкритості ринку, ринку як базису управлінської діяльності, викладач дисципліни «Галузевий менеджмент» нашаровує знання щодо структури управління організаціями та процесів і методів управління організацією, галузевого та міжгалузевого управління, концепції системи менеджменту сучасного підприємства ключових галузей економіки, загальної моделі ефективного й результативно-го керівника сучасних організацій з урахуванням галузевих особливостей.

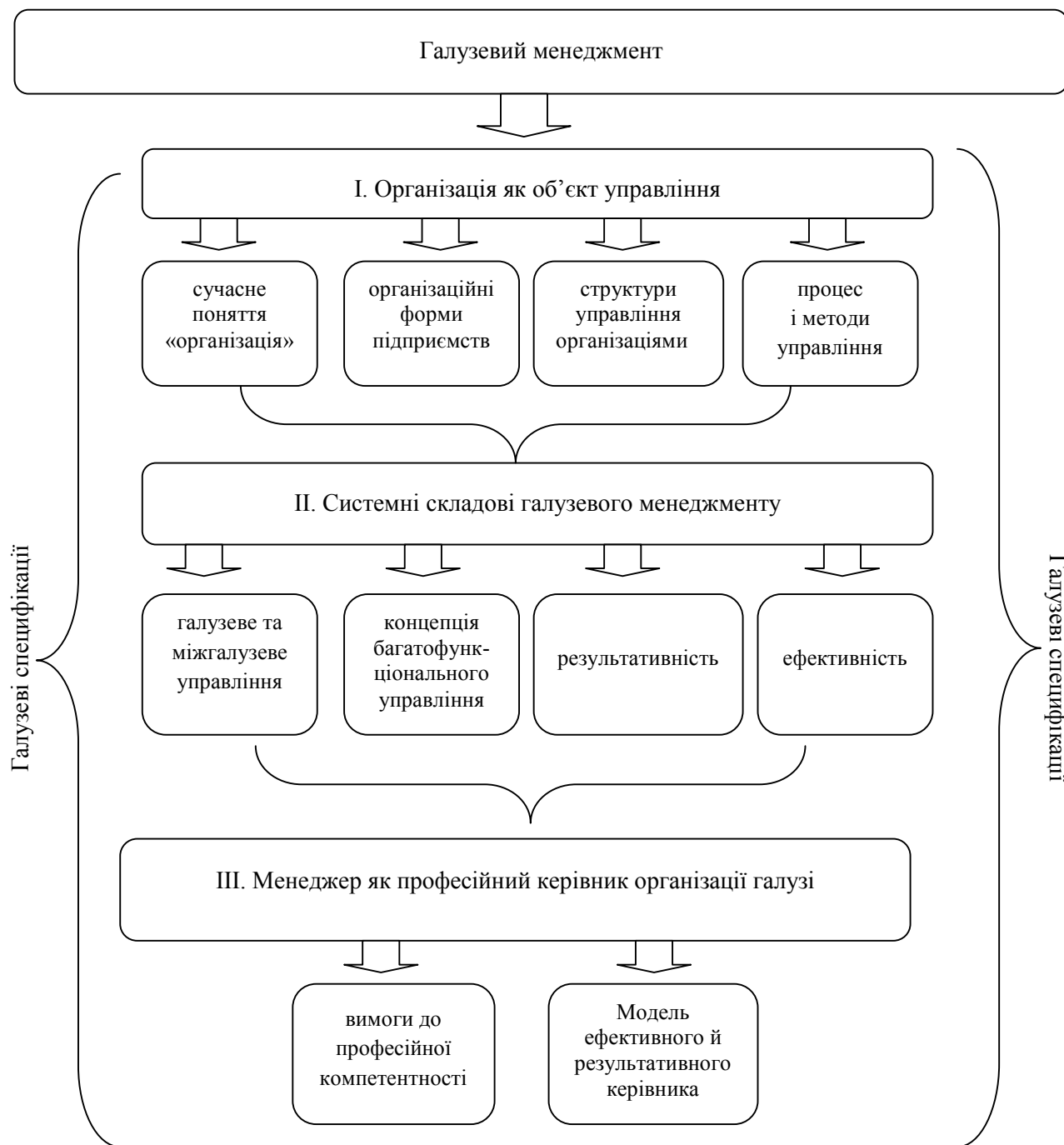

Рис. 1. Графічна інтерпретація дисципліни «Галузевий менеджмент»

Перші два правила дуже просто пояснюються асоціативним характером пам'яті. «Відоме» висловлює ті «основи» з наявних уявлень, на яких будуються нові. Рух від «близького» до «далекого» цілком обґрунтований вченням про проторовані у свідомості шляхи від одних уявлень або понять до інших, близьких їм по суміжності, схожості або за контрастом.

3. Від простого до складного.

Третє правило говорить про послідовність навчання. Шлях від добре засвоєного (від чого воно і стало простим) до нового, складного не такий простий. До того ж, не можна домагатися надмірного полегшення навчання. Тільки строго систематичний хід мислення, послідовний перехід від одного розумового процесу до наступного забезпечують позитивний результат роботи. Студенти повинні привчатися не схоплювати окремі факти, а засвоювати знання з «Галузевого менеджменту» організовано і систематично.

Не можна забувати, що навчання – це завжди праця. І чим більше праці вкладено у навчання, тим вищі його результати, як у будь-якій іншій роботі. Завдання викладача – не стільки полегшити цю працю, скільки раціоналізувати її, зробити більш продуктивною.

Педагоги дуже успішно застосовують метод «бар'єрів». У навчанні вони послідовно ставлять перед студентами завдання і, контролюючи засвоєння питання, все збільшують їх складність, змушуючи студентів працювати в повну міру своїх можливостей, поступово підсилюючи їх нервову напруженість, тренуючи їх. Подолання «бар'єрів» дає велике моральне задоволення, сприяє підвищенню активності студентів, а також дає можливість викладачеві контролювати успішність засвоєння матеріалу [16].

Особливої уваги набуває отримання навиків практичних складових галузевого менеджменту за методиками М. П. Бутко [3], А. В. Шегди [17], І. М. Школи [18], О. В. Михайловської [18], а також напрацювання висновків та пропозицій.

4. Від конкретного до абстрактного.

Четверте правило «від конкретного до абстрактного» відповідає ходу розумових процесів «від живого споглядання до абстрактного мислення», наприклад, від окремих фактів до загальних законів. Демонструючи весь річний обсяг дисципліни «Галузевий менеджмент» (організація як об'єкт управління, системні складові галузевого менеджменту, менеджер як професійний керівник організації.), викладач дає студентам певну перспективу, вказує, чим вони повинні оволодіти. Аналізуючи потім зміст теми, розчленовуючи її за розділами, виявляючи зв'язки між розділами, викладач тим самим уточнює індивідуальні задачі студентів з оволодіння темою і підводить базу для організації навчальної роботи.

Всі ці правила характеризуються однією спільною рисою. Вказуючи ряд шляхів навчання, вони всі вимагають поступового руху сходами знань без перескакування, без пропусків і провалів, які в подальшому так гальмують хід навчання. Виконання цих правил, чітке і глибоке знання методології предмета «Галузевий менеджмент», облік рівня знань своєї аудиторії і використання його для полегшення мислення студентів, створення «фундаменту» для запам'ятовування забезпечують доступність знань і успіх навчання дисципліни «Галузевий менеджмент».

5. Наочність у навчанні.

На лекції та семінарі, де об'єктом сприйняття є слово, де викладач і студент мають справу з абстрактними категоріями, наочні слайди і матеріали не тільки ілюструють створювані в ході навчання поняття, але й конкретизують їх.

6. Міцність і точність засвоєння.

Виконання зазначених вище дидактичних принципів забезпечує точність засвоєння. Не можна, однак, думати, що найретельніше доведення навчального матеріалу до свідомості студента або сумлінне читання підручника повністю забезпечує точне засвоєння матеріалу, гарантує від помилкового його розуміння та звільняє з впливу колишніх неправильних уявлень. Необхідно завжди пам'ятати про те, що кожний студент по-своєму зрозуміє, осмислить слова лектора і зміст підручника і що це його розуміння часто різко відрізняється від суті викладеного в лекції чи підручнику. Звичайно, у ряді випадків відіграє роль і просте непорозуміння, що залежить від неувagi студента, слабкої його підготовки або невдалого викладу лекції, складності формулювань підручника і т.д.

Тому постійна перевірка, контроль того, наскільки зрозумілими є викладені положення теми, – обов'язкова умова навчання. Семінари, колоквиуми, а також постійна перевірка на практичних заняттях, крім заліків та іспитів, – ось основні методи боротьби за точність і міцність засвоєння. При цьому треба уникати докладного «розжовування» матеріалу викладачем, тому що воно усуває самостійне доопрацювання матеріалу студентами.

Викладач повинен строго вести студентів по ходу викладання тем дисципліни «Галузевий менеджмент», активізуючи процеси мислення, аналізуючи і синтезуючи матеріал, користуючись порівняннями, класифікаціями та систематизацією, показуючи хід узагальнення і абстракції, виробляючи послідовний ряд уявлень і понять.

Цим викладач не тільки дає студентам ту чи іншу систему знань, а й навчає їх міркувати науково, послідовно, обґрунтовано-строго і об'єктивно. У результаті навчальний процес орієнтований на лекційні, практичні та семінарські заняття, тобто переважно теоретичні, рецептурні форми навчання дисципліни «Галузевий менеджмент».

У ході викладання дисципліни «Галузевий менеджмент» поглиблення знань у сфері професійної діяльності відбувається за рахунок:

- з'ясування сфери наукових інтересів магістра;
- опанування методологією та інструментарієм наукових досліджень;
- урахування специфіки, проблематики об'єкта досліджень у контексті регіону та світових економічних процесів.

Висновки. Важливим інструментарієм є ефективні технології, які включають навчання майбутніх менеджерів аналітичної діяльності, системного підходу, пошуку багатоваріантних рішень, прогнозування потенційних наслідків та оцінювання ступеня ризиків в управлінській діяльності – кейс-технології. Метод аналізу кейс-технологій орієнтований більшою мірою на розвиток аналітичних здібностей, управлінської ментальності та вміння правильно приймати рішення, ніж на розширення теоретичної компетентності студента. Це метод активного навчання, інструмент інтенсифікації засвоєння матеріалу, демонстрації того, як теорія застосовується на практиці.

Метод аналізу ситуацій буде актуальним настільки довго, наскільки довго буде існувати наука і практика управління. Спираючись на вищенаведені методи та засоби підвищення ефективності викладання дисципліни «Галузевий менеджмент», майбутній менеджер ще в навчальному процесі, дотримуючись вимог викладача, може почати готувати себе до активної професійної діяльності, розвивати свої навички, креативні здібності, компетенції за допомогою всього інструментарію форм вищої освіти: участь у семінарах, ділових іграх, розборі виробничих ситуацій, а також при самостійному виконанні навчальних завдань.

Отримані в процесі навчання навички з проведення розрахунків, механізму прийняття управлінських рішень дозволять викладачеві вже в рамках дисципліни «Галузевий менеджмент» використовувати креативні підходи до викладання, пропонувати до вирішення завдання з обмеженнями та варіаціями умов.

Важливого значення набуває актуалізація міждисциплінарних зв'язків при підготовці магістрів, а саме дисципліна «Галузевий менеджмент» є складовою триєдиного дослідження студента: дисципліна «Методологія наукових досліджень» надасть знання з систем, правил використання методів, прийомів та операцій наукових досліджень; дисципліна «Галузевий менеджмент» забезпечить знаннями із проблематики та галузевої специфіки, які необхідні для завершального етапу навчання – написання магістерської роботи.

Таким чином, у процесі викладання дисципліни «Галузевий менеджмент» серед широкого кола принципів викладання особливої важливості набуває застосування принципів науковості, гнучкості, адаптогенності, інтегрованості, емерджентності.

Список використаної літератури

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф ; [сокр. пер. с англ.]. – М. : Экономика, 1989. – 519 с.
2. Болубаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти : навч. посіб. для слухачів закладів підвищення кваліфікації системи вищої освіти / Я. Я. Болубаш. – К. : ВВП «КОМПАС», 1997. – 64 с.
3. Бутко М. П. Виробничий менеджмент : підручник / М. П. Бутко. – К. : ЦУЛ, 2015. – 400 с.
4. Вебер М. Избранные произведения / М. Вебер ; пер. с нем.; сост., общ. ред. и послесл. Ю. Н. Давыдова; предисл. П. П. Гайденко; коммент. А. Ф. Филиппова. – М. : Прогресс, 1990.
5. Дідковська Л. Г. Менеджмент : навч. посіб. / Л. Г. Дідковська, П. Л. Гордієнко. – К. : Алерта, КНТ, 2007. – 516 с.
6. Кузнецова Т. О. Менеджмент організації. Інтерактивні форми навчання : навч. посіб. / Кузнецова Т. О., Щербакова А. С., Судук О. Ю. – Рівне : НУВГП, 2012. – 373 с.
7. Кузьмін О. Є. Теоретичні та прикладні засади менеджменту : навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник. – [2-ге вид. доп. і перероб.]. – Львів : Нац. ун-т «Львівська політехніка», «Інтелект-Захід», 2003. – 352 с.
8. Лапіцька С. Ю. Управління підприємством в умовах інновацій : [монографія] / С. Ю. Лапіцька. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2002. – 236 с.
9. Мескон М. Х. Основы менеджмента / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури ; пер. с англ. – М. : Дело, 1992. – 702 с.
10. Минго Д. Секреты успеха великих компаний : 52 истории из мира бизнеса и торговли / Д. Минго ; пер. с англ. – М. : Филинь; СПб. : ПитерПресс, 1995. – 249 с.
11. Моргулець О. Б. Менеджмент у виробничій сфері : навч. посіб. / О. Б. Моргулець. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
12. Менеджмент : навч. посіб. / Г. Є. Мошек, Ю. В. Поканєвич, А. С. Соломко, А. В. Семенчук ; заг. ред. Г. Є. Мошека. – К. : Кондор, 2009. – 392 с.
13. Норт Д. К. Понимание процесса экономических изменений / Д. К. Норт. – М. : ГУ – ВШЭ, 2010. – 256 с.
14. Управління підприємством : організаційно-економічний аспект : [монографія] / за ред. д-ра екон. наук, проф. В. М. Нижника, канд. екон. наук, доц. М. В. Ніколайчука. – Хмельницький : ХНУ, 2010. – 389 с.
15. Осовська Г. В. Менеджмент організацій : навч. посіб. / Г. В. Осовська, О. А. Осовський. – К. : Кондор, 2007. – 676 с.
16. Трилицкая О. Ю. Особенности методики преподавания основ менеджмента в системе подготовки специалистов экономического профиля : из опыта работы / О. Ю. Трилицкая. – Волгоград : Принт, 2008. – Федерация независимых профсоюзов России.
17. Шегда А. В. Менеджмент : навч. посіб. / А. В. Шегда. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2002. – 583 с.

18. Школа І. М. Операційний менеджмент. Практикум. / І. М. Школа, О. В. Михайловська. – Чернівці : Книги – XXI, 2004. – 374 с.
19. Fayol H. The administrative theory in the state / Henri Fayol ; transl. by S. Greer. // Papers on the science of administration, Institute of public administration ; Gulick L. and Urwick L. (eds.). – New York, 1923. – P. 99–114.
20. A guide to the project management body of knowledge. – [3d ed.] (PMBOK Guides). – Project Management Institute, 2004. – 380 p.
21. Goeldner C. R. Tourism: principles, practices, philosophies / C. R. Goeldner, Ritchie J. R. Brent. – [9th ed.]. – John Wiley & Sons, Inc., 2002. – 624 p.
22. Gantt H. L. Organizing for work / Henry L. Gantt. – New York, USA: Harcourt, Brace, and Howe, Reprinted by Hive Publishing Company, Easton, Maryland, 1919. – 257 p.
23. Gilbreth L. M. The psychology of management: the function of the mind in determining, teaching and installing methods of least waste / Lillian M. Gilbreth. – Nabu Press, 2011. – 360 p.
24. Jaques E. Social systems as a defense against persecutory and depressive anxiety / E. Jaques // New directions in psycho-analysis: the significance of infant conflict in the pattern of adult behaviour ; M. Klein, P. Heinemann & R. E. Money-Kyrle (eds.). – London: Tavistock, 1955. – 498 p.
25. Likert Rensis. The human organization. Its management and value / Likert Rensis. – McGraw-Hill, New York, 1967. – 258 p.
26. Münsterberg H. Psychology and industrial efficiency / Hugo Münsterberg. – Boston and New York: Houghton Mifflin Company, 1913.
27. Taylor F. W. The principles of scientific management / F. W. Taylor. – Harper & Brothers, New York. – Industrial efficiency, 1911. – 177 p.
28. Urwick L. F. Notes on the theory of organization / Lyndall Fownes Urwick. – New York: American Management Association, 1952.

References

1. Ansoff, I. (1989), "Strategic management". Trans. from Eng. ["Strategicheskoe upravlenie". Per. s angl.], Ekonomika, Moscow.
2. Bolyubash, Ya.Ya. (1997), "Organization of educational process in higher educational institutions" ["Orhanizatsiya navchal'noho protsesu u vyshchyykh zakladakh osvity"], VVP "KOMPAS", Kyiv, 64 p.
3. Butko, M. P. (2015), "Production management" ["Vyrobnychyy menedzhment"], TsUL, Kyiv, 400 p.
4. Veber, M. (1990), Selected works. Trans. from Germ. [Izbrannyye proizvedeniya. Per. s nem.], Progress, Moscow.
5. Didkovska, L. G., Gordienko, P. L. (2007), "Management" ["Menedzhment"], Alerta, KNT, 516 p.
6. Kuznetsova, T. O., Shcherbakova, A. S., Suduk, O. Yu. (2012), "Organization management. Interactive learning" ["Menedzhment orhanizatsiyi. Interaktyvni formy navchannya"], NUVHP, Rivne, 373 p.
7. Kuz'min, O. Ye., Mel'nyk, O. H. (2003), "Theoretical and applied principles of management". 2nd ed. ["Teoretychni ta prykladni zasady menedzhmentu". 2-he vyd.], Nats. un-t "L'vivs'ka politekhnik", "Intelekt-Zakhid", L'viv, 352 p.
8. Lapits'ka, S.Yu. (2002), "Enterprise management in terms of innovation" ["Upravlinnya pidpryyemstvom v umovakh innovatsiy"], Nauka i osvita, Dnipropetrovs'k, 236 p.
9. Meskon, M. H., Albert, M., Hedouri, F. (1992), "Fundamentals of management". Trans. from Eng. ["Osnovy menedzhmenta". Per. s angl.], Delo, Moscow, 702 p.
10. Mingo, D. (1995), "Secrets of success of large companies: 52 histories of the world of business and trade". Trans. from Eng. ["Sekrety uspekha velikih kompaniy: 52 istorii iz mira biznesa i tovgovli". Per. s angl.], Filin, Moscow; PiterPress, St. Petersburg, 249 p.
11. Morhulets', O. B. (2012), "Production management" ["Menedzhment u vyrobnychiy sferi"], Tsentr uchbovoyi literatury, Kyiv, 384 p.
12. Moshek, H. Ye., Pokanyevych, Yu. V., Solomko, A. S., Semenchuk, A. V. (2009), "Management" ["Menedzhment"], Kondor, Kyiv, 392 p.
13. Nort, D. K. (2010), "Understanding of economic changes process" ["Ponimaniye protsesa ekonomicheskikh izmeneniya"], GU—VShE, Moscow, 256p.
14. Nyzhnyk, V. M., Nikolaychuk, M. V. (eds.) (2010), "Enterprise management: organizational-economic aspect" ["Upravlinnya pidpryyemstvom: orhanizatsiyno-ekonomichnyy aspekt"], KhNU, Khmel'nyts'kyy, 389 p.
15. Osovs'ka, H. V., Osovs'kyy, O. A. (2007), "Organization management" ["Menedzhment orhanizatsiy"], Kondor, Kyiv, 676 p.
16. Trilitskaya, O. Yu. (2008), "Peculiarities of the technique for management bases teaching in the system of training of specialists in economics: from the experience of work" ["Osobennosti metodiki prepodavaniya osnov menedzhmenta v systeme podgotovki spetsialistov ekonomicheskogo profilya: iz opyta raboty"], Volgograd: Print.
17. Shehda, A. V. (2002), "Management" ["Menedzhment"], T-vo «Znannya», KOO, Kyiv, 583 s.
18. Shkola, I. M., Mykhalovs'ka, O. V. (2004), "Operating menedzhment. Practical work" ["Operatsiyyny menedzhment. Praktykum"], Knyhy - XXI, Chernivtsi, 374 p.
19. Fayol, H. (1923), "The administrative theory in the state". Transl. by S. Greer. In: Gulick, L. and Urwick, L. (eds.) Papers on the science of administration, Institute of public administration, New York, pp. 99–114.

20. "A guide to the project management body of knowledge" (2004). Third ed. (PMBOK Guides), Project Management Institute, 380 p.
21. Goeldner, C. R., Brent, Ritchie J. R. (2002), "Tourism: principles, practices, philosophies". 9th ed., John Wiley & Sons, Inc., 624 p.
22. Gantt, Henry L. (1919), "Organizing for work", New York, USA: Harcourt, Brace, and Howe, Reprinted by Hive Publishing Company, Easton, Maryland, 257 p.
23. Gilbreth, Lillian M. (2011), "The psychology of management: the function of the mind in determining, teaching and installing methods of least waste", Nabu Press, 360 p.
24. Jaques, E. (1955), "Social systems as a defence against persecutory and depressive anxiety", in M. Klein, P. Heinemann & R. E. Money-Kyrle (eds.), New directions in psycho-analysis: the significance of infant conflict in the pattern of adult behaviour, Tavistock, London, 498 p.
25. Likert, Rensis (1967), "The human organization. Its management and value", McGraw-Hill, New York, 258 p.
26. Münsterberg, Hugo (1913), "Psychology and industrial efficiency", Houghton Mifflin Company, Boston and New York
27. Taylor, F. W. (1911), "The Principles of scientific management", Harper & Brothers, New York. Industrial efficiency, 177 p.
28. Urwick, Lyndall Fownes (1952), "Notes on the theory of organization", American Management Association, New York.

A. S. Surai

METHODS AND MEANS TO ENHANCE THE EFFECTIVENESS OF "BRANCH MANAGEMENT" TEACHING IN THE LIGHT OF URGENT RESEARCH STUDIES

As the practice of European countries shows, only scientific basis of university education has a whole range of educational tools for training of organizations top managers in today's economic environment. In fact, the management by economic industry enterprises in the conditions of society rapid transformation in Ukraine, the emergence of a variety of organizational structures that operate in the new environment is mainly carried out by unprofessional leaders and hundreds of thousands of individual entrepreneurs. The task is to create the conditions for this category of people in order for them to obtain professional management training.

We have summarized the need for system integration of market environment, science and education, which, in its turn, requires the modernization of teaching methods.

The article is aimed to determine the key aspects of "Branch management" teaching in the context of actualization of the use of modern research results. Under present conditions economic efficiency becomes the basic determinant of management, and this, in its turn, requires appropriate changes in the reorganization of the key sectors of the economy.

The essence of branch management process, which is the basis for the range of courses to train today's managers, including "Branch management" is effective solution of these pressing problems.

In the article the approaches to "Branch management" teaching that will allow managers to acquire the competencies to ensure sector enterprises with competitive advantages, providing comprehensive means of organization and management by production processes, are offered. Only by getting a modern, high-quality education the future managers will be able to lead the domestic enterprises in key sectors of the economy on the high level of efficiency, the orientation to market value of the global economy.

Based on the outlined key aspects of "Branch management" teaching, future managers in the learning process, following the teacher's requirements, can begin to prepare themselves for professional activities, to develop skills, creative abilities, competences, with just a toolkit of higher education forms: participation in seminars, business games, analysis of work situations, as well as self-performing learning tasks – essays, coursework and examinations.

Keywords: *branch management, organization, industry, manufacturing process, education technologies, management skills.*

Рецензенти: д.е.н., професор Фінагіна О. В., завідувач кафедри менеджменту, Черкаський державний технологічний університет, д.е.н., доцент Пашикевич М. С., Державний ВНЗ «Національний гірничий університет».